

I Ship to Gazas efterdyningar: medierna, folkbiblioteken och det kritiska samtalet

Johanna Dalmalm och Tobias Willstedt

Efterspelet till händelserna väcker intressanta frågor om information och makt. Media sväljer och pumpar okritiskt ut bilder och budskap som på förhand är regisserade för att fylla specifika syften. Vi måste börja tala om radikal folkbildning!

► Den 31 Maj bordade IDF (Israel Defence Force) fartyget Mavi Marmara på internationellt vatten. De israeliska soldaterna som genomför bordandet avlossar dödlig eld och ett dussintal människor dör, ett större antal blir skadade. Mavi Marmara som hade destination Gaza och var en del av en större fredlig flotta som skulle föra förnödenheter till den blockerade staden. Flottan reste under det tagna namnet Ship to Gaza. Efterspelet till händelserna väcker intressanta frågor om information och makt. Media sväljer och pumpar okritiskt ut bilder och budskap som på förhand är regisserade för att fylla specifika syften.

Strypta informationskanaler

Givetvis är kriminella handlingar som bordandet av ett skepp på internationellt vatten och dödligt våld gentemot fredliga aktivister en fruktansvärd PR-katastrof för IDF och Israel. Därför är det oerhört intressant att observera händelseförloppet efter den här händelsen. Hur man kontrollerar informationskanalerna blir en allt viktigare del av modern krigföring och det här är ett relevant exempel. Man ströp helt enkelt alla kommunikationskanaler för de aktivister och journalister som befann sig ombord på Ship to Gaza, hittade själv på en egen version av historien, manipulerade informationen och förde fram bevis som stärkte den egna versionen.

Ny teknologi ger dig möjligheten att 1. Manipulera information lätt (som till exempel att rycka ut en videoinspelning ur sitt sammanhang, texta den med din förklaring till skeendet och klippa ner den tills den stöttar din version) och 2. sprida den oerhört snabbt (sociala medier är ett sätt, men är du skicklig nog kanske du kan få Sveriges television att visa din redigerade video med din textning och allt).

Du får ett försprång i opinionsbildningen som ger dig möjlighet att skapa sympatier hos folk eller åtminstone röra upp tillräckligt mycket damm för att folk skall låta bli att ifrågasätta vad som egentligen hände. Man "spinner" en nyhet, vinklar och vrider den ("Spin doctors" är ju en etablerad benämning på folk som sysslar med den här typen av verksamhet i USA). Rapporteringen om Ship to Gaza är ett exempel på hur man spinner information som en del av militär verksamhet, de krigförande parternas medieoffensiver under Rysslands korta krig mot Georgien häromåret är en annan. Misstänkliggörande av motståndaren är en viktig beståndsdel i den här strategin. Så lyckades man få stora delar av världen att undra om ett gäng obehäpnade fredsaktivister faktiskt attackerade den israeliska försvarsmakten. Genom sitt försprång i informationsflödet tilläts IDF sätta dagordningen. Se till att din information är först ut på

plan och se sedan till att så många som möjligt upprepar din version. Vem vet sedan vad som egentligen hände? Vem orkar ändra åsikt när dementierna och de mångfacetterade perspektiven kommer i små notiser några dagar senare?

Svårare att hitta trovärdiga informationskällor

Vi får idag allt större möjligheter att ta del av en mängd olika perspektiv ur en mängd skiftande informationskällor. Men att sortera i detta flöde, granska källor och hitta trovärdiga kanaler för informationsinhämtning blir samtidigt allt svårare. Här har folkbiblioteken en avgörande roll att fylla och vidareutveckla.

Informationsteknologin har i mycket förändrat spelplanen. Information går att ändra på nya sätt, information färdas snabbare och genom andra kanaler än tidigare. Samtidigt är samtalet kring och den informationskritiska blicken inte så närvarande som man skulle kunna önska. Kanske kan man kunna säga att informationsflödena i hög grad har politiserats genom att det blivit ett maktens redskap, medan diskussion, mötet, det kritiska samtalet kring informationen i en viss utsträckning utarmats. Klarar det demokratiska samtalet av detta överflöd av information där de som skriker högst, först och mest slagkraftigt överröstar de mer lågmälda och komplexa rösterna? En mer spridd förståelse av modern informationsteknologi och kommunikation över nätet är en viktig faktor i att skapa en motrörelse. Informationsteknologin möjliggjorde den utveckling som vi ser nu med makt- och kunskapsklyftor som ökar. Här är ett område där folkbiblioteken verkligen skulle kunna göra stor nytta. Den legendariska "digitala klyftan" innebär ju också att en stor del av befolkningen delvis eller helt saknar möjlighet att delta i eller ens fullt ut förstå den diskussion som tar plats genom digitala medier. De svaga grupperna i samhället riskerar på grund av den digitala klyftan att reduceras till passiva mottagare av levererad information.

Minska den digitala klyftan

Yttrandefriheten garanterar våra medborgares rätt att yttra sin åsikt. Det är en liberal frihet som skyddar alla medborgare från hinder att uttrycka sin åsikt. Däremot skapar inte förekomsten av yttrandefrihet i sig lika möjligheter för alla att yttra sig. Det är, som alla förstår, avhängigt av materiella förutsättningar och tillgång till forum att yttra sig. Ytterst är det en maktfråga och alldeles säkert en relevant fråga för folkbiblioteken. Genom att minska den digitala klyftan skapar man också möjligheter för marginaliserade grupper att yttra sig i nya fora. Att arbetarklassen idag inte använder webben i

samma utsträckning som mer välbärgade och välutbildade grupper i samhället gör, torde vara uppenbart för alla som exempelvis brukar följa webbomröstningar efter partiledardebatter.

Folkbildningsrörelse

Precis som folkbildningsrörelsen under 1900-talet kunde jämna gapet mellan en borgerlighet som hade tillgång till formell bildning och den arbetarklass som inte hade det, skulle en folkbildningsrörelse med nya krafter idag kunna utjämna maktbalansen mellan de som har makt över och förståelse för de nya informationskanalerna och de som inte har det.

Folkbiblioteken har en lång tradition av att verka för demokratisk delaktighet. Sedan 90-talet har dock folkbiblioteken som politisk rörelse avradikaliserats. Marknadsekonomiska principer har trätt in på arenan. Användare blir kunder, kunskapsinhämtning konsumtion och sociala ansvar ersätts av konkurrenstänkande.

Det finns dock många goda exempel på proaktivt folkbildningsarbete. Folkbibliotek jobbar redan med att öka den digitala delaktigheten på en mängd olika nivåer. Till exempel driver, genom stiftelsen .SE, Länsbibliotek Östergötland kampanjen Nyttä och nöje på nätet och Regionbibliotek Stockholm en webbkurs om sociala medier.

Radikal folkbildning

Att minska klyftorna i människors nätanvändande är inte enbart en social fråga, utan också en politiskt radikal fråga. Det är alltför många som nu saknar möjlighet att delta i ett samtal om eller kritiskt kan granska mångfalden av nyheter om till exempel Ship to Gaza. Vi måste börja tala om hur kan vi arbeta med radikal folkbildning idag. Vi måste tala mer om vad de digitala klyftorna innebär och vad bibliotekens roll är och skulle kunna vara i arbetet med att minska dem.

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.